

Teresa Mañà
teresa.mana@ub.edu
Universitat de Barcelona

PANORAMA DELS LLIBRES INFANTILS I JUVENILS DELS ANYS 2010 I 2011

PANORAMA DE LOS LIBROS INFANTILES Y JUVENILES DE LOS AÑOS 2010 Y 2011

OVERVIEW OF CHILDREN'S AND YOUNG PEOPLE'S BOOKS IN 2010 AND 2011

Els enllaços d'aquest article han estat revisats el dia 10/11/2012.

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

L'article presenta les tendències observades en la producció de llibres infantils catalans dels anys 2010 i 2011. Essencialment, la situació no ha canviat en relació amb els darrers anys i manté, a grans trets, unes característiques similars (publicacions relacionades amb dates assenyalades, predomini de la narrativa, seguiment dels gèneres de moda), tot i que s'apunten algunes variants relacionades amb la necessitat d'ampliar mercat, com ara l'augment de col·leccions per a petits lectors, la presència de títols que aposten pel missatge educatiu, l'edició de llibres acompanyats de CD i de llibres *pop-up* concebuts i editats aquí. L'article també repassa breument les aportacions més rellevants dels autors i dels premis publicats en aquest període.

El artículo presenta las tendencias observadas en la producción de libros infantiles catalanes de los años 2010 y 2011. Esencialmente, la situación no ha cambiado en relación con los últimos años y mantiene, a grandes rasgos, unas características similares (publicaciones relacionadas con fechas señaladas, predominio de la narrativa, seguimiento de los géneros de moda), aunque se apuntan algunas variantes relacionadas con la necesidad de ampliar mercado, como el aumento de colecciones para pequeños lectores, la presencia de títulos que apuestan por el mensaje educativo, la edición de libros acompañados de CD y de libros *pop-up* concebidos y editados aquí. El artículo también repasa brevemente las aportaciones más relevantes de los autores y los premios publicados en este periodo.

This paper presents trends in the production of Catalan children's books in 2010 and 2011. Essentially, the situation has remained the same as in previous years with generally similar characteristics (publications linked to certain dates, a predominance of narrative and a focus on fashionable genres). However, there has been some variation: the need to expand the market, the increase in collections for young readers, the number of works with an educational message, the publication of books with an accompanying CD and pop-up books designed and published in Catalonia. The paper also briefly summarizes the most relevant contributions of authors and the awards given in this period.

PARAULES CLAU: Literatura infantil i juvenil catalana

PALABRAS CLAVE: Literatura infantil y juvenil catalana

KEYWORDS: Catalan children's and young adult literature

1 PRESENTACIÓ

Aquest balanç de llibres infantils i juvenils publicats al llarg dels anys 2010 i 2011 deixa de banda les dades estadístiques, tan difícils d'aconseguir i tan delicades d'interpretar, i se cenyeix a definir un panorama de les tendències observades en la producció d'aquests dos anys i en la ressenya de creadors i d'editorials que han tingut un paper destacat en el bienni. En l'apartat final de la bibliografia se citen els articles que han servit de punt de partida i que poden ampliar les informacions d'aquest article.

El bienni 2010-2011 no sembla haver estat excessivament dur amb els llibres infantils i juvenils en català. La necessitat de publicar ha mantingut un mercat dinàmic, potser sí que amb una edició més pausada i menys novetats a final del 2011, però en el qual, als grans i coneguts segells editorials, s'hi ha sumat la producció de petites editorials (Fil d'Aram, Flamboyant, Sd-edicions, Thule, Takatuka, Tantàgora, Vitella), que s'asseguren la supervivència amb l'edició de pocs títols, amb traduccions que poden tenir l'èxit més assegurat o amb peces gairebé d'artesanía. Dins dels grans conglomerats, els segells de tota la vida intenten preservar la identitat amb reedicions (La Magrana reprèn alguns títols de la col·lecció «L'Esparver») o amb nous títols (La Galera navega —disculpeu el joc de paraules fàcil— entre dues aigües sense acabar de recuperar la personalitat). Amb tot, sense disposar de dades, gosaríem afirmar que les editorials de llibres de ficció infantils i juvenils d'autors catalans que mantenen una major presència en el mercat no han canviat gaire durant aquests dos anys.

En el terreny del màrqueting, la utilització de les xarxes socials com a mitjà de promoció ha estat un dels canvis més evidents i transcendents del període estudiat. Internet i les aplicacions per a la comunicació, com ara els blogs i les xarxes socials, han passat a ser un instrument indispensable per a les editorials a l'hora de difondre la producció. Les interfícies que posen en marxa ofereixen un espai de comunicació en què els adolescents —els més grans usuaris d'aquestes eines— comparteixen amb autors o amb altres lectors comentaris sobre les lectures; així mateix, els mateixos joves són creadors de blogs des d'on difonen les seves impressions, i generen d'aquesta manera unes

recomanacions que fan més que com a prescriptors com a comunitats de lectors. Els lectors no se sap si augmenten però es fan visibles.

En canvi, malgrat la remor produïda pels llibres electrònics, en el terreny infantil i juvenil aquests formats no han tingut una presència destacable. Algunes editorials ofereixen títols en format imprès o electrònic; d'altres assagen de crear aplicacions que puguin oferir experiències de lectura noves i ampliades, com ara la pionera Barcelona Multimèdia i la col·lecció «Descobrim la Bíblia». De moment, però, l'oferta més gran per al públic infantil i juvenil se segueix fent amb el format tradicional. No sé sap com anirà.

A aquestes observacions, s'hi poden sumar algunes de les característiques que han marcat l'edició aquests dos anys que s'enumeren en els apartats següents.

2 L'EDICIÓ A REMOLC DEL CALENDARI: ANIVERSARIS I FESTES TRADICIONALS

Els aniversaris d'autors i de títols s'aprofiten, com ha de ser, per reeditar les obres o publicar-ne de noves amb la doble finalitat de donar a conèixer els escriptors commemorats i ser presents en les celebracions.

Iniciat el 2010 i tancat el 2011, l'aniversari més llarg i mediàtic ha estat el de Joan Maragall. El doble aniversari dels cent cinquanta anys del naixement i els cent anys de la mort del poeta ha comportat múltiples edicions per al públic infantil i juvenil, de les quals Baula ha estat la més generosa. Aquesta editorial ha publicat: el poema *La vaca cega i altres poemes*, il·lustrat per Subi; dues antologies poètiques (*Antologia poètica i altres textos*, de caràcter escolar, a càrrec de Pere Maragall, i *Entre sol, núvols i vents*, amb tria i dibuixos de Montse Ginesta, més infantil i entretinguda), i una biografia, *Joan Maragall*, a càrrec de Pep Molist i Ignasi Blanc, dins la col·lecció «Vull conèixer», en què vida i obra de l'escriptor es presenten de manera complementària i molt entenedora. Un altre aniversari, el centenari de *Les aventures extraordinàries d'en Massagran* (1910), de Folch i Torres, va tenir menys ressò, tot i que es van publicar materials didàctics d'interès que es poden consultar a la pàgina web de la Fundació de l'autor. Coincidint amb la celebració, l'editorial L'Albí de Berga va reeditar

dos títols emblemàtics de les anomenades «aventures festives», que tant d'èxit van reportar a Folch i Torres: *L'extraordinària expedició d'en Jep Ganàpia* (publicada en episodis setmanals l'any 1923) i *Les formidables aventures d'en Pere Fi* (1934).

Els llibres «de temporada», els que regularment i puntualment es publiquen per les dates de Nadal i de Sant Jordi i altres períodes o festes tradicionals (Castanyada, Sant Joan, Pasqua, etc.), configuren un bon gruix dels llibres infantils que s'editen al llarg de l'any. Els títols són en alguns casos reeditats, i molts, encara que pugui semblar impossible, creats de nou.

3 LA RECUPERACIÓ DE TÍTOLS: DESCATALOGATS I REEDICIONS

Sovint ens trobem que llibres que podrien ser absolutament recomanables deixen de ser-ho per l'únic fet que desapareixen del mercat, amb la pèrdua dels referents que això comporta. Durant aquests dos anys s'han donat algunes iniciatives que permeten gaudir de títols de referència en la literatura infantil catalana. Així, l'Associació Rosa Sensat i Magenta Editorial van iniciar la col·lecció «Mars», en la qual van recuperar títols emblemàtics, il·lustrats per Carme Solé, com ara *Raspall, La lluna d'en Joan, Jo les volia* i, darrerament, *L'aniversari*. D'altra banda, l'editorial valenciana Tàndem ha reeditat un dels llibres més originals dels darrers anys: *Les endevinalles de Llorenç*, de Llorenç Giménez, la primera edició del qual ja es va reconèixer amb el Premi Serra d'Or l'any 1997. I gràcies al fet que també es va guardonar Miquel Calatayud amb el Premio Nacional de Il·lustración que atorga el Ministerio de Cultura, es va tenir l'ocasió de gaudir de nou del *Llibre de les M'Àlicies* (Kalandraka), editat per primer cop el 1990.

Malgrat que, cronològicament, es troben fora del període ressenyat, no volem deixar d'esmentar altres reedicions importants. El 2009, l'editorial Cruïlla va commemorar el vint-i-cinquè aniversari de la seva fundació i de la creació de la col·lecció infantil «El Vaixell de Vapor» amb una edició especial de *L'ocell de foc*, d'Emili Teixidor (primera edició de 1972 a la col·lecció «El Nus» de Laia), i La Galera va commemorar els quaranta anys de quatre títols publicats el 1968 que han marcat la lectura de centenars de lectors: *La colla dels deu*, de Joaquim Carbó; *Dídac, Berta i la màquina de lligar boira*, d'Emili

Teixidor; *Rovelló*, de Josep Vallverdú, i *Viatge al país dels lacets*, de Sebastià Sorribas.

Potser com a conseqüència de la crisi les editorials recuperen obres provades i que van tenir èxit en el seu moment: *En Banyeta* (2003), de Teresa Duran i Neus Bruguera, torna de la mà d'Ekaré; Estrella Polar —de la constel·lació del Grup 62— publica *La meua família i l'àngel* (1992), de Gemma Lienas, de la qual ja havia reeditat en la col·lecció «L'Odissea» *Així és la vida, Carlota* (1989); Animallibres ens ofereix la indispensable obra de Joles Sennell, *La guia fantàstica* (1977); les Edicions del Roure de Can Roca editen *Projecte Ictivela* (1992), de Pau Joan Hernández, i Bromera recupera *La nit dels arutams* (1990), de Maite Carranza, reconvertida en *L'esperit dels gels*. Com ja hem comentat anteriorment, el segell de La Magrana, dins d'RBA, recupera traduccions de títols d'èxit editades en la seva col·lecció «L'Esparver» (*El dia dels trífids, El hobbit, Quan un toca el dos*).

4 NO NOMÉS LLIBRES: OBRES AMB CD I POP-UPS

El llibre que es presenta amb algun material complementari té, probablement, més possibilitats de venda per al públic a qui un llibre li sembli poc regal (partim ja de la premissa que aquests llibres són d'obsequi). Amb la vista posada en aquests possibles compradors, es van publicar *Un camell d'Orient* (Estrella Polar), una nadala del popular grup Manel, i *Valset* (La Galera), un àlbum exquisit en què Xavier Salomé il·lustra una cançó de bressol que Lluís Gavaldà, cantant d'Els Pets, va escriure per al seu fill. També Marc Parrot publicava un àlbum il·lustrat, *Que m'està passant?* (Lumen), amb sis cançons amb el CD corresponent. El fet d'afegir un CD pot servir per a alguna cosa més, com és el cas de la interessant proposta del llibre *El gat que sempre anava sol* (Cruïlla), un conte de Rudyard Kipling que va il·lustrar Perico Pastor i que acompanyava el volum d'un compacte en el qual es podia seguir el procés de creació conjunta de l'obra entre l'il·lustrador i el músic Agustí Fernández.

Després de molts anys d'embadalir-nos i envejar els llibres amb desplegable i pestanyes que arribaven de fora, hem pogut gaudir de magnífiques obres que sorprenen i atrauen creades per autors d'aquí, com ara *10 viatges i un somni*, de Meritxell Martí i Xavier Salomé, o *L'Arca de Noè*, de Lluís Farré i Mercè Canals. En ambdós casos,

la iniciativa prové de l'editorial Combel, branca de la històrica Casals, que s'ha atrevit amb l'edició de llibres *pop-up* imaginatius i impecables que poden competir amb la producció estrangera que fins ara ens arribava.

5 VALOR AFEGIT: ENTRETENIR I EDUCAR

En els llibres destinats als petits en què són els pares qui decideixen la compra, abunden els títols que relaten anècdotes de l'entorn infantil amb l'objectiu, del tot explícit, d'introduir temes educatius relacionats amb valors i normes (des dels hàbits higiènics al civisme passant per les bondats de menjar verdura). Els textos —i els missatges que transmeten— no acostumen a ser gaire originals, però la majoria de les col·leccions d'aquest tipus es beneficien de les contribucions dels dibuixants.

En aquesta línia d'intenció pedagògica hi podem incloure, però, altres títols que tenen com a objectiu conscienciar els nens sobre discapacitats, malalties i problemes derivats de les desigualtats socials. Servirien d'exemple els títols de la col·lecció «El Ginjoler» (El Cep i la Nansa), llibres adaptats al llenguatge dels signes, i els de l'editorial Proteus, que té l'ètica com a eix vertebrador de les seves obres. Nascuda el 2008, aquesta editorial manté una línia destinada al públic infantil amb peces tan recomanables com ara *Too late*, de Mar Cerdà, on fa reflexionar sobre la importància del diàleg a través dels dos peixos protagonistes, o *L'àvia necessita petonets*, d'Ana Bergua i Carme Sala, on s'explica el procés d'envelliment i deteriorament mental vist amb ulls d'infant. Altres exemples de títols que tenen per finalitat transmetre un missatge educatiu sense perdre, però, la condició d'entretener són: *Una festa sobre rodes* (Cruïlla), de Dolors Borau i Oriol Izquierdo, amb il·lustracions d'Ignasi Blanch, que narra de manera senzilla com és la vida de nens amb paràlisi cerebral; *Gorres per a tot-hom* (PAM), on Marian Bagués presenta nens afectats per leucèmia, i la col·lecció «Àlex i Gandhi» (Intermón Oxfam), creada per Anna Manso, per mostrar com viuen els nens en altres indrets.

6 EL PREDOMINI DE LA NARRATIVA: DE TOT PER A TOTS

La poesia i els àlbums il·lustrats han aconseguit fer-se un lloc entre els llibres infantils, com posen de manifest

altres contribucions d'aquest *Anuari*. En canvi, el teatre segueix sent el gènere oblidat i la situació no ha millorat aquests dos anys. Majoritàriament, els títols que s'editen són narrativa: contes i narracions per als més petits i novel·les per als joves.

Destaca l'oferta abundant per a primers lectors amb un gran nombre de col·leccions de contes, ja siguin de nova creació o contes clàssics. Sense ser exhaustius, podem esmentar una extensa llista dels nascuts en aquests dos anys, que se suma a les que ja existeixen: «Petit univers» (Barcanova), «Petits contes», «Contes esbojarrats», «Lletra lligada», «Els contes del follet», «Petits i eixerits» (Baula), «Plou i fa sol» (Pirata), «Picnic» i «L'esquirol poruc» (Castellnou), «Com et dius? Em dic...» (PAM), «Vet aquí» (Efadós), «Els meus contes preferits» (Edebé), «Son, vine son» (La Galera), entre d'altres. En el conjunt, sobresurten alguns projectes amb propostes gràfiques interessants, com ara «Ballmanetes» (PAM) i «Aprendre és fantàstic» (Combel).

Per al públic infantil fins als 10-11 anys no es detecten grans canvis temàtics: segueixen dominant els llibres de fantasia i d'arrels folklòriques —servirien d'exemple *El barret de la bruixa* (Baula), de Carles Cano; *Plou i fa sol* (Barcanova), de Caterina Valriu; *De cigonyes despistades i princeses bescanviades* (Edebé), d'Enric Lluch—, juntament amb els que tracten temes costumistes afegint-hi un indispensable toc d'humor —*Salvant obstacles* (Baula), de Pere Carbó, versió catalana de l'obra castellana; la sèrie *Victor* (Edebé), de Maite Carranza; *Em venc la mare* (Cruïlla), de Care Santos; *Paparra* (Cruïlla), de Jaume Ribera. Val la pena fer un apunt especial per a un parell de títols que es desmarquen del que acostuma ser habitual (i comercial) per a aquestes edats: *Imma i Emma* (Animallibres), un relat de Teresa Duran que juga amb la metaficció, i *El llarg viatge d'A.* (Cruïlla), obra de Francesc Serés, una narració simbòlica protagonitzada per un peó d'escacs que decideix qüestionar-se el seu destí. Es tracta de propostes atrevides dels autors i —cal dir-ho— dels editors. Un producte diferent, pel fet que barreja la ficció i la informació, és la col·lecció «Els quatre bandolers» (PAM), una sèrie de títols a càrrec d'Enric Gomà i il·lustrats per Lluïset, en els quals l'autor combina una narració amb elements fantàstics —viatge a través del temps— amb propostes d'itineraris per espais naturals del país: Collserola, Montserrat, Montseny, Matagalls, Montnegre, etc.

No obstant això, segurament la novetat més important per als lectors de 10 a 12 anys és l'aparició d'una novel·la gràfica, *Jo, Elvis Riboldi* (La Galera), escrita per un equip de guionistes i un dibuixant que signen sota el pseudònim de Bono Bidari. L'obra segueix l'estela del *Diari de Greg* i relata les vicissituds d'un noi petatratça i ingenu que cau en gràcia als lectors.

Més canvis s'han notat, però, en els llibres destinats a adolescents i joves. Per una banda, l'augment de pàgines o la tendència a crear trilogies. La influència de *Harry Potter* i altres títols en la seva línia van deixar els lectors preparats per a llargues sagues i volums de centenars de pàgines. Cal dir, però, que pocs dels nostres autors han seguit aquesta petja i que l'edició d'aquest tipus d'obres és, majoritàriament, d'autors estrangers. El mateix ocorre amb la moda dels llibres romàntics i obscurs. La fascinació (d'elles) per les forces del mal i els personatges «dolents» que va encetar la literatura vampírica s'ha vist rellevada per altres personatges clàssics estigmatitzats (homes llop) o directament per morts, vivents o no. En català, un exemple és *Retrum* (Estrella Polar), de Francesc Miralles.

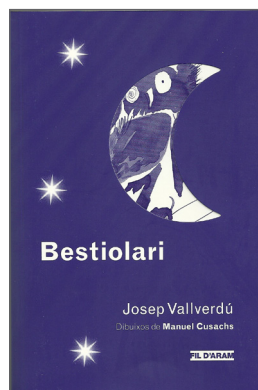
En canvi, en la producció autòctona podem trobar exemples de novel·les apocalíptiques de ciència-ficció que entroncarien amb les novel·les distòpiques, la darrera moda que ens ve de fora. En aquesta línia se situa *El dia del voltor*, obra amb la qual M. Àngels Juanmiquel va guanyar el Premi Barcanova 2009. Els protagonistes, que sobreviuen a les clavegueres perquè la superfície està dominada pels enemics, es poden salvar gràcies a la força de voluntat i la literatura. Una altra aportació pròpia és *La porta dels tres panys* (La Galera), de Sonia Fernández-Vidal, obra traduïda d'una primera versió en castellà, que barreja la física quàntica i la màgia i s'ha convertit en una de les revelacions de l'any.

La tendència del *crossover* —llibre que pot interessar joves i adults— s'instal·la en l'oferta en un intent d'abastar les dues franges del mercat, com ja s'ha aconseguit amb títols (tots estrangers), que editats en col·leccions adultes han llegit i prescrit els joves. Com fèiem notar en un altre article, la tendència no deixa de ser una nova manera d'eixamplar el públic potencial i pot suposar una millora notable per a la literatura juvenil, malaltissament obstinada a narrar les avorrides vivències d'un jove estudiant de secundària. Si no portessin l'etiqueta

de juvenil o no fossin editades en col·leccions d'abast específic, títols com ara *Paraules emmetzinades* (Edebé), de Maite Carranza, sobre l'abús sexual; *La línia del final del mar* (Estrella Polar), on David Nel·lo dona veu a la tristesa i la confusió d'un noi discapacitat; *Un dia sencer de blat* (Bambú), d'Anna Cabezas, que narra els records d'un aprenent d'etnògraf a la Catalunya rural en temps de postguerra, o la commovedora història que Tina Vallès ens explica de *Maic* (Baula), un nen forçat a ser adult que fuig com pot de la dura realitat que l'envolta, serien lectures també per a adults.

7 UN BON CATÀLEG D'AUTORS: DIVERSITAT D'ESTILS I GÈNERES

Pel que fa als autors, els que podríem qualificar com a iniciadors del gènere de literatura infantil en català, segueixen publicant: Vallverdú ens ofereix un *Bestiolarí* (Fil d'Aram) molt imaginatiu; Teixidor —que ha mort el

juny d'aquest any 2012— reprenia el seu personatge insígnia en *La formiga Piga s'enfonsa en la història* (Cruïlla), i Carbó crea noves històries ben construïdes i amenes, entre les quals trobem *Un dia de la vida d'en Felip Marlot* (Barcanova), *Rates amb ales* (Baula) i *Contes del dret (contes d'abans) i del revés (contes d'ara)* (Edicions del Pirata).

Els autors coneguts de fa anys mantenen la presència publicant amb regularitat i oferint una àmplia diversitat d'estils i gèneres: Pere Martí, *La Mariona Perquès* (Lynx); Joles Sennell, *La boira prudent* (Bambú) i *Fades, bruixes i companyia* (Edicions del Pirata); Jaume Cela, *La colla del circ* (Cruïlla); Dolors Garcia Cornellà, *Xibalbà, el regne de la por* i *L'Oleguer i el clan de les llunes grises* (totes dues a Barcanova); Joan de Déu Prats, *El cas de l'hipopòtam segrestat* (La Galera) i *Dimitri, la història d'un titella* (Baula); Joan Armangué, *Això Nosfa i Mare, així que puguis torna* (Cruïlla); Pau-Joan Hernández, *Quan no te'n vas* (Edebé); Salvador Comelles, *Un cop de vent* (Barcanova), i Gemma Lienas, *El diari taronja de la Carlota* (Empúries). En la nodrida llista, posada a tall de mostra, volem subratllar les obres publicades aquests dos darrers anys per Miquel Rayó, que s'arrisca i ens complau en

cada nou lliurament —*El bastó d'Homer* (Barcanova), *L'enigma Altai* (Edebé)— i Miquel Obiols, que amb *He tornat a jugar amb la mare i se m'ha espatllat* (Cruïlla) ens proporciona de nou una història imaginativa basada en les paraules i l'experimentació gràfica.

Entre els autors més recents —comparats amb els anteriors!— i que en el bienni que analitzem han seguit editant de manera regular i amb resultats destacats, podem esmentar alguns noms d'abast i registre molt diferent. Per als lectors infantils, el gironí Carles Sala, amb un seguit d'obres d'imaginació, humorístiques, àgils i entretingudes: *El triomf d'en Polit Bonaveu* (Cruïlla), Premi Vaixell de Vapor 2009; *Tramuntana a la granja* (Barcanova), Premi Barcanova 2009; *Cornèlius i el rebost d'impossibles* (La Galera), Premi Folch i Torres 2009, i *Petita història del plantador de cases* (Cruïlla). Una altra autora que manté una producció de qualitat, indistintament per a lectors petits i grans, és Eulàlia Canal, que des d'*Un petó de mandarina* (Barcanova, 2006) no ha deixat d'emocionar-nos: *L'arbre de les històries* (Animallibres), *El fantasma de casa els avis* (Bambú), *La Palangana i el cas de l'àvia Hortènsia* (Barcanova), *Sota el coixí...una porta* (Baula) i, sobretot, *La pluja als llavis* (Barcanova). Amb un altre estil molt diferent, Anna Manso ens procura també bones estones de lectura gràcies al sentit de l'humor desinhibit i provocador que mostra en relatar les peripècies de la Ruth, l'adolescent emprenedora protagonista de la sèrie d'*Una noia N.O.R.M.A.L.*, i en altres títols com ara *La llista d'aniversari*, tots editats a Cruïlla.

8 ELS LLIBRES DE CONEIXEMENTS: ENTRE LA TRADICIÓ I LA RENOVACIÓ

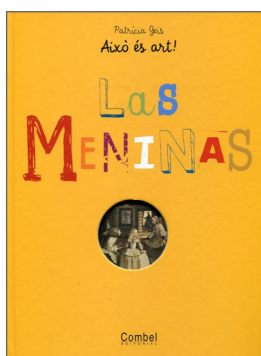
Un dels trets més característics de la producció de llibres de coneixements per a nois i noies —entre els 4 i els 14 anys— ha estat, tradicionalment, el recurs a les traduccions. Certament, aquesta pràctica ha permès que les editorials d'aquí omplin un buit al seu catàleg a uns preus raonables, atès que les vendes tampoc són gaire elevades i, també, que els nostres lectors hagin pogut tenir a les mans obres de gran qualitat, tant pel que fa al contingut com a la presentació. En aquest sentit, però, hi ha hagut un canvi significatiu els darrers anys: si abans es treballava, sobretot, a partir d'originals en llengua anglesa, una anàlisi dels títols apareguts en català revela que, cada vegada més, les obres que es tradueixen

provenen de França. Aquest és un element positiu, en part, ja que els paral·lelismes culturals i geogràfics fan que les propostes que es presenten als lectors tinguin una proximitat relativa. No obstant això, si es tracta d'obres que s'han pensat per a un públic globalitzat, per vendre's a editorials d'altres països, els temes i els enfocaments han de ser, necessàriament, neutres i prou ambigus per complaure lectors de tradicions i ubicacions molt diferents.

Per contrarestar aquest efecte, és important que la indústria editorial d'un país tingui en compte que sempre cal produir determinades obres d'àmbit més local. En aquest sentit, la producció «autòctona» presenta una línia específica de publicacions que tracten temes inequívocament d'aquí, com ara la col·lecció «Què celebrem?» (Cruïlla), per conèixer les celebracions principals del nostre calendari tradicional. En aquesta mateixa línia s'inscriuen les obres biogràfiques de personatges catalans, com ara les que configuren la col·lecció «Vull conèixer» (Baula) de Pep Molist, amb il·lustracions d'Ignasi Blanch, que tracta la persona i l'obra d'autors i artistes com ara Miquel Martí i Pol, Joan Maragall i Antoni Gaudí. Aquesta proximitat que esmentàvem és especialment important en les obres que tracten continguts relatius al medi natural. Per això és molt destacable la tasca d'algunes petites editorials que aposten per una edició molt lligada a la terra, com ara la col·lecció «Guies de camp» (Cossetània), amb obres del naturalista Ramon Pascual, que mostra fins a quin punt és possible fer entenedor un text complex sense que perdi el valor científic. En títols anteriors com ara la *Guia de bolets* i la *Guia dels arbres*, l'any 2011 s'hi ha sumat la *Guia de plantes per a nois i noies* amb una acurada presentació dels continguts que facilita l'ús de manera molt notable i en fa una obra molt atractiva. També destacaríem aquí la publicació de l'obra que ha rebut el Premi Crítica Serra d'Or l'any 2012, *Castells, tocant el cel amb la mà*, de Josep Almirall, publicat per Triangle Postals, una petita editorial menorquina que basa el coneixement en la fotografia de qualitat excel·lent.

Al marge d'aquesta edició de proximitat, cal tenir també en compte l'edició més normalitzada, la que podrien fer les editorials corrents i que permetrien competir en el mercat globalitzat. Aquesta producció sol inscriure's en col·leccions especialitzades o generals, de llarga durada, que amb els anys, van sumant títols i es consoliden. En

aquest sentit, l'editorial Parramón, una de les més actives en el sector, continua publicant la col·lecció «Em dic...» de biografies de personatges cèlebres com ara Nelson Mandela, Joan Pau II o Johannes Gutenberg, entre els apareguts aquests darrers dos anys. Il·lustrats per Javier Andradas són unes bones lectures per a nois i noies a partir de 10 anys. També mereix ressenyar-se la col·lecció «Guies» de La Galera, que sense pressa, però sense pausa, va publicant títols; de moment, fins a set. La col·lecció destaca per una bona tria dels autors, especialistes en cada matèria, i una acurada selecció i presentació de continguts acompanyats de les il·lustracions d'Òscar Julve que li aporten un aire més informal. Els tres darrers títols, publicats entre 2010 i 2011, són *La meua primera guia sobre l'hort urbà*, de Josep Maria Vallès; *La meua primera guia d'arbres*, de Martí Boada, i *La meua primera guia d'ocells*, de José Luis Gallego, títol que incorpora un CD en què hi ha enregistrats els cants de tots els ocells que s'hi descriuen.

Darrerament, però, la producció autòctona ha anat una mica més enllà i ha fet una aposta per la renovació. Renovació tant de propostes com formal, que té el màxim exponent en algunes de les línies editorials de Combel, en les acuradíssimes col·leccions dedicades al món de l'art: «Això és art», que tracta obres pictòriques, i «Això és un artista», pensades, escrites i dissenyades per Patricia Geis i que també s'han guardonat amb el Premi Crítica Serra d'Or. Són dues col·leccions especialment ressenyables, per la manera com combinen uns textos ben construïts amb la manipulació d'elements desplegable que permeten presentar nous punts de vista i noves aproximacions al tema tractat. En aquestes col·leccions, l'any 2011 ha aparegut un títol dedicat a *Las Meninas* de Velázquez i un altre a l'obra d'Andy Warhol. Combel també ha publicat el 2011 «Històries increïbles», una sèrie de biografies de personatges històrics que tenen la particularitat d'haver estat excepcionals en les seves disciplines: descobridors, aventurers, viatgers intrèpids que van desafiar els límits de la seva època. Les obres es presenten en una edició impecable, que combina un grafisme elaborat, tant en els elements textuais com en els il·lustratius, amb una selecció d'imatges que acompanya amb eficàcia els continguts.

Darrerament, però, la producció autòctona ha anat una mica més enllà i ha fet una aposta per la renovació. Renovació tant de propostes com formal, que té el màxim exponent en algunes de les línies editorials de Combel, en les acuradíssimes col·leccions dedicades al món de l'art: «Això és art», que tracta obres pictòriques, i «Això és un artista», pensades, escrites i dissenyades per Patricia Geis i que també s'han guardonat amb el Premi Crítica Serra d'Or. Són dues col·leccions especialment ressenyables, per la manera com combinen uns textos ben construïts amb la manipulació d'elements desplegable que permeten presentar nous punts de vista i noves aproximacions al tema tractat. En aquestes col·leccions, l'any 2011 ha aparegut un títol dedicat a *Las Meninas* de Velázquez i un altre a l'obra d'Andy Warhol. Combel també ha publicat el 2011 «Històries increïbles», una sèrie de biografies de personatges històrics que tenen la particularitat d'haver estat excepcionals en les seves disciplines: descobridors, aventurers, viatgers intrèpids que van desafiar els límits de la seva època. Les obres es presenten en una edició impecable, que combina un grafisme elaborat, tant en els elements textuais com en els il·lustratius, amb una selecció d'imatges que acompanya amb eficàcia els continguts.

9 EL PALMARÈS DELS PREMIS: (GAIREBÉ) RES DE NOU

No es tracta de fer un llistat de títols que han estat mereixedors de guardons al llarg del 2010 i 2011, que poden trobar-se en altres fonts d'informació, sinó de valorar-ne l'aportació. En conjunt, no gosaríem afirmar que els premis siguin una mostra d'obres millors que altres ni més recomanables. Al marge de la qualitat, hi ha una certa «clonació» pel que fa als temes i arguments dels llibres premiats com si no hi hagués més originalitat dels autors. O potser són els jurats els poc atrevits.

Abunden les novel·les d'intriga, ja sigui amb rerefons històric — *Els papers àrabs* (Bullent), d'Ivan Carbonell, Premi Enric Valor; *Les ànimes de Terramorta* (La Galera), de Dolors Garcia Cornellà, Premi Guillem Cifré de Colònia— o simplement amb un misteri que han de resoldre una colla d'estudiants curiosos — *PQPI Connection* (Bromera), de Lluís Miret, Premi Mallorca. No sabem per què Egipte és dels escenaris que té més requesta a l'hora de situar-hi misteris: *El verí de la cobra* (Bromera), de Josep Millor, Premi Bancaixa, i *El secret de Meritxell* (Bromera), de Vicent Enric Belda, Premi Vicent Silvestre. Entre tot el repertori, sobresurt una novel·la de por que no acostuma a ser un gènere habitual: *Ullals* (La Galera), de Salvador Macip i Sebastià Roig, Premi Joaquim Ruyra.

Un altre corrent són les novel·les de caire realista: *La lluna de gel* (Barcanova), de Santi Baró, Premi Barcanova, sobre el tracte de blanques; *El camí del Bandama Vermell* (Estrella Polar), d'Àlicia Gili i Sílvia Romero, Premi Columna, sobre els nens soldats, i la ja esmentada, *Paraules emmetzinades* (Edebé), de Maite Carranza, Premi Edebé i Premio Nacional, sobre l'abús sexual. El record de la guerra i la postguerra són temes de dos títols premiats: *In nomine patri(a)* (La Galera), de David Yeste, Premi Ciutat d'Olot, i *S'acosta un front fred que deixarà neu a cotes baixes* (Columna), de Dolors Garcia Cornellà, mereixedor del Premi Ramon Muntaner i del Crítica Serra d'Or.

Per als lectors entre 8 i 10 anys, les obres premiades tendeixen a potenciar l'humor, ja sigui amb un vessant costumista com ara el que domina en *Set raons per estimar els meus pares* (Cruïlla), de Jaume Cela, Premi Vaixell de Vapor, o més absurd com ara *Un pirata tocat*

pel cacau (Bullent), de Màrius Moneo, Premi Carmesina, i *Ludwig i Frank* (La Galera), de David Nel·lo, Premi Folch i Torres. En canvi, el conte *Antònia Purpurina* (Barcanova), de Maria Espluga, que va guanyar el Premi Barcanova Infantil, es diferencia de les obres citades anteriorment per narrar una història màgica sense màgia amb l'ajuda d'unes il·lustracions expressives que aporten tant com el text.

FORA DE PROGRAMA

A final del 2011, les Publicacions de l'Abadia de Montserrat anunciaven el tancament de la revista cinquantenària *Tretzevents* que havia nascut al mateix temps que la supervivent *Cavallfort*. La pèrdua és considerable tenint en compte la poca varietat

de revistes infantils en català de què poden disposar els nostres infants lectors. De tota manera, la mateixa editorial ha impulsat i manté una altra revista per a públic de menys edat: *Piu-piu*, revista publicada (i concebuda) en català dedicada als nens de 0 a 3 anys, vinculada al projecte de promoció de la lectura *Nascuts per Llegir* i dirigida per la polifacètica i competent Montse Ginesta. La revista, a tot color, inclou jocs i cantarelles per als infants i duu, encartat, un dossier per als pares. Amb una periodicitat de quatre números l'any, arriba ja al 8.

BIBLIOGRAFIA

Blanch, Teresa (2010). «Cataluña: riqueza en tiempos de crisis». *CLIJ. Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 237 (setembre-octubre), p. 16-29.

Blanch, Teresa (2011). «Cataluña: crisis sin tregua, libros sin pausa». *CLIJ. Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 243 (setembre-octubre), p. 18-30.

Mañà, Teresa (2011). «Actividad editorial en catalán: buenos resultados». *Anuario sobre libro infantil y juvenil 2011*. Madrid: SM, p. 41-47.

Mañà, Teresa (2012). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, 627 (març), p. 70-76.

Mañà, Teresa (2011). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, 619-620 (juliol-agost), p. 101-105.

Portell, Joan (2012). «Cataluña. Un año en *stand by*». *Anuario sobre libro infantil y juvenil 2012*. Madrid: SM, p. 33-40.